

Lisätietoa oman toiminnan jalanjäljestä raportoimisesta sekä jalanjälkitietojen datapankista

Vastuullisuusraportoinnin käynnistyttyä valtionhallinnon organisaatioissa on oman toiminnan jalanjäljestä raportoimisesta sekä valtionhallinnon yhteisestä, julkisesta vastuullisuuden jalanjälkitietojen datapankista herännyt kysymyksiä. Vastuamme tässä tekstissä usein kysytyihin jalanjäljen raportoimista koskeviin kysymyksiin sekä avaamme datapankin rakentamisen edistymistä.

Mistä on kyse?

Valtiokonttorin ohjeessa [Vastuullisuusraportointi valtionhallinnossa](#) (Dnro VK/69429/00.00.00.01/2021) linjataan, että toiminnan jalanjälki muodostuu vastuullisuuden näkökulmasta negatiivisista ekologisista, sosiaalisista ja taloudellisista vaikutuksista, joita organisaation olemassaolosta ja toiminnasta aiheutuu toimintaympäristöön. Valtiokonttorin ohjeen mukaan vastuullisuusraportissa tulisi kuvata, miten organisaatio on ottanut huomioon jalanjälkensä koon ja miten sitä pyritään pienentämään.

Valtionhallinnon toimintaympäristössä monet toiminnan jalanjälkeen vaikuttavat tekijät on keskitetty konsernitoimijoiden vastuulle. Raportoiva organisaatio ei raportoi konsernitoimijoiden hallinnoimista kokonaisuuksista, sillä nämä tahot ovat vastuussa myös tuottamiensa palveluiden vastuullisuudesta. Jotta kyseiset vastuullisuustiedot saadaan kuitenkin julkisesti raportoitua, Valtiokonttori työstää valtionhallinnon yhteistä, julkista datapankkia.

Datapankin toteuttaminen vaatii poikkihallinnollista yhteistyötä ja toteutuksen valmistelu on vienyt odotettua kauemmin. Tavoitteena on edelleen kerätä vuoden 2021 osalta valtionhallinnon organisaatioiden hiilijalanjälkeen liittyviä tietoja Hanselilta, Palkeiden matkustuspalveluista sekä Senaatti-kiinteistöiltä ja julkaista tiedot datapankissa keväällä 2022. Raportoiva organisaatio voi näiden tietojen osalta viitata raportissaan datapankkiin, riippuen oman vastuullisuusraporttinsa julkaisuaikataulusta. Mikäli tietoa yhteisen datapankin julkaisusta ei oman organisaationne vastuullisuusraportin työstämisen loppuvaiheessa vielä ole saatavilla, voitte jättää viittauksen jalanjäljen datapankista pois ensimmäisestä raportistanne. Hiilijalanjäljen arviointi kannattaa tehdä keskitetysti, eikä oman organisaation erillisen hiilijalanjäljen mittaaminen ole juuri nyt perusteltua.

Vastuullisuuden organisaatiokohtaiset jalanjälkitiedot

Toiminnan jalanjäljessä on kuitenkin myös osa-alueita, joista raportoiva organisaatio on itse vastuussa. Raportissa tulisi kuvata, miten jalanjäljen eri osa-alueita on pyritty pienentämään viime vuosina ja erityisesti mihin toimiin aiotaan ryhtyä tulevaisuudessa.

Kaiken kaikkiaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden avulla raportoitavan vastuullisuuden kädenjäljen ja vastuullisuuden jalanjäljen välisessä jaottelussa on tarkoitus korostaa kädenjäljen tärkeyttä. Usein vastuullisuudesta tai erityisesti vastuullisuusraportoinnista puhuttaessa ajatukset suuntautuvat helposti toimistojen vihreyteen. Kestävän kehityksen näkökulmasta merkittävä vaikuttavuus on kuitenkin suuremmissa kysymyksissä, ja niistä raportoimisen olisi tärkeää olla tekemisen ytimessä. Jalanjäljen minimoiminen on sekin tärkeää, mutta sen avulla saavutettava vaikuttavuus on kuitenkin suhteellisen vähäinen useimmilla virastoilla ja laitoksilla. Siksi resurssit kannattaa keskittää vastuullisuuden kädenjäljen kuvaamiseen.

Kuten kädenjäljenkin mittaamisessa, myös oman toiminnan jalanjälkeä kuvatessa on ymmärrettävää, jos mittareita ei ensimmäisellä raportointikierroksella saa koottua. Myös vastuullisuus työ ja siitä raportointi ovat jatkuvaa kehittämistä ja oppimista.

Seuraavassa on kuvattu karkealla tasolla niitä ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia, joita omalla toiminnalla saattaa olla toimintaympäristöön ja joista vastuullisuusraportissa olisi mahdollisuuksien mukaan syytä kertoa oman toiminnan jalanjälkenä. Kattavaa, jokaiselle organisaatiolle sopivaa listaa toiminnan jalanjäljen osa-alueista on mahdotonta laatia. Myös jalanjäljestä raportoitaessa kannattaa keskittyä oman toiminnan kannalta merkittävimpiin vaikutuksiin.

Ekologinen vastuu

Keskeistä on, että raportissa kerrottaisiin, miten raportoivan organisaation toiminnasta aiheutuvia negatiivisia ekologisia vaikutuksia on pyritty omien vaikutusmahdollisuuksien avulla pienentämään esim. ympäristöohjelman tai mahdollisen Green Office -työn kautta, kannustamalla esimerkiksi ekologiseen työmatkailuun, tarjoilujen ympäristöystävällisyys huomioimalla jne.

Tarkoituksena ei ole laskea oman toiminnan hiilijalanjälkeä kysymällä tähän tarvittavia tietoja esim. Senaatilta tai Palkeilta, vaan tämä kannattaa tehdä keskitetysti.

Sosiaalinen vastuu

Sosiaalisella vastuullisuudella tarkoitetaan ennen kaikkea oman organisaation hyvinvoinnin ja osaamisen turvaamista. Näitä tietoja kerätään jo mm. henkilöstökertomukseen, jolloin vastuullisuusraportissa voi sosiaalisesta vastuullisuudesta todeta kerrottavan jo muualla ja linkata tämä raporttiin. Sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyviä yksityiskohtia ovat esimerkiksi tarjottujen harjoittelupaikkojen määrä, kesätyöntekijöiden määrä sekä mahdollisesti vaikeasti työllistyvien työllistäminen.

Kun datapankkia saadaan työstettyä eteenpäin, saisimme toivottavasti tämänkaltaisetkin tiedot keskitetysti koottua esimerkiksi valtion henkilöstökertomuksesta.

Sosiaaliseen vastuullisuuteen lukeutuvat lisäksi hyvät toimintatavat lähiyhteisö- ja yhteiskuntasuhteissa, ihmisoikeuksien huomioiminen ja yleishyödyllisten toimintojen tukeminen omassa lähiyhteisössä sekä tuotevastuu ja kuluttajansuoja. Viimeksi mainitut ovat ajankohtaisia vain harvalla valtionhallinnon organisaatiolla.

Taloudellinen vastuu

Taloudellinen vastuullisuus on vastuullisuuden osa-alueista vaikeimmin määriteltävissä oleva. Perinteisesti yritys vastuun kontekstissa taloudellinen vastuullisuus on nähty kannattavuuden, kilpailukyvyyn ja tehokkuuden varmistamisena. Näiden seurauksena on voitu vastata omistajien tuotto-odotuksiin ja toisaalta voitu myötävaikuttaa yhteiskunnan taloudellisen hyvinvoinnin tuottamiseen (mm. palkat ja verot).

Valtionhallinnon kontekstiin tällainen ajattelu ei luonnollisestikaan suoraan istu. Taloudellisen vastuun osalta valtionhallinnon vastuullisuusraportissa olisi hyvä kuvata, miten kestävä kehityksen kysymykset näkyvät taloudellisessa suunnittelussa ja budjetoinnissa, mikäli tätä tietoa on saatavilla. Lisäksi raporttiin kannattaa lukijan työn helpottamiseksi linkata tilinpäätös ja toimintakertomus, joiden avulla aiheesta kiinnostunut pääsee tutustumaan aiheeseen tarkemmin. Taloudelliseen vastuullisuuteen linkittyä voimakkaasti myös organisaation tekemät hankinnat ja niiden vastuullisuus. Raportissa olisi hyvä kuvata mahdollisuuksien mukaan, miten vastuullisuuskysymykset on hankinnoissa otettu huomioon ja toki hyödyntää olemassa olevaa hankintastrategiaa ja siellä annettuja ohjeistuksia.

Lisätiedot:

vastuullisuusraportointi@valtiokonttori.fi

Katri Kanerva, vastuullisuusasiantuntija, Valtiokonttori
Henni Purtonen, viestintäasiantuntija, Valtiokonttori